

молодежі. На основі системного аналізу виявлені загальні тенденції в визначенні теоретико-методологічних основ еколого-естетичного виховання молоді; визначені основні підходи до диференціації еколого-естетичного виховання за функціональними ознаками відповідно до періодизації природоохоронного руху.

Ключові слова: еколого-естетичне виховання, екологічне навчання, молоді, педагогічні умови, педагогічні методи, Україна.

Slavskaya Y.A.

ECOLOGICAL AND AESTHETIC EDUCATION OF SCHOOL YOUTH
IN THE SECOND HALF OF THE XX - BEGINNING OF THE XXI CENTURY

In the article conditions that initiated occurrence and development of ecological-aesthetic education of youth in Ukraine in the second half of XX – beginning of XXI century were determined. There was made a historical-educational analysis of tendencies in school ecological-aesthetic education, major stages of its development. There was made scientific-theoretical argumentation of modern paradigm of ecological-aesthetic education of youth in Ukraine. On the basis of systematic analysis, common tendencies in determining the theoretical-methodological bases of ecological-aesthetic education of youth in Ukraine were revealed. There were determined major approaches towards differentiation of ecological-aesthetic education by functional characteristics in accordance with periods of nature defensive movement in Ukraine. In the article experience of ecological-aesthetic component reflection within the school educational work was summarized; ways of improving and increasing the quality of ecological-aesthetic training of students in Ukraine were demonstrated. Theoretical significance of obtained outcomes is in determination and analysis of philosophic and methodological bases of ecological-aesthetic education of youth in Ukraine: the role of this country in activation of international cooperation and development of ecological-aesthetic views into independent field of educational science.

In further researches development of questions concerning providing the continuity of ecological-aesthetic education is possible during the whole period of studies at school.

Key words: ecological-aesthetic upbringing, ecological education, students, pedagogical conditions, pedagogical methods, Ukraine.

Рецензент: Слюсаренко Н.В.

УДК [334.732 : 657.6] (477) «19»

Шайнер Г.І., Матюшко Л.І.*

ГОЛОВНІ НАПРЯМКИ КООПЕРАТИВНО-ПРОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РСУК У
МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

У статті розглянуто ідеологічні засади та основні напрямки кооперативно-просвітньої діяльності РСУК як центральної інституції української міжвоєнної кооперації. Проведено історико-педагогічний та науково-критичний аналіз роботи фахових курсів, змісту науково-методичних і навчальних посібників, а також періодичних видань, висвітлено головні пропагандистські методи діяльності товариства для забезпечення підготовки висококваліфікованих та патріотично налаштованих фахівців. Доведено, що цілеспрямована кооперативно-просвітня діяльність РСУК стала передумовою підвищення господарської культури та соціально-економічного рівня життя українського народу.

Ключові слова: кооперація, фахові курси, видавнича справа, періодичне видання, кооперативне шкільництво.

З переходом України до ринкової економіки гостро постало питання формування сучасної економічної культури майбутніх фахівців, переорієнтації й поглиблення економічної освіти. Її метою, згідно з «Концепцією неперервної освіти з економіки»,

* © Шайнер Г.І., Матюшко Л.І.*

є підготовка спеціалістів з планування, обліку фінансів та інших напрямків економічної роботи в народному господарстві, а також для науково-педагогічної діяльності в галузі економічних наук. Стратегічно важливого значення набуває практичне навчання студентів (виробнича практика), яке включає набуття навичок професійної роботи шляхом безпосередньої участі в оперативній, контрольно-аналітичній, планово-економічній і фінансовій діяльності підприємств (організацій). Однак за загальної спрямованості економічних знань недостатньо уваги приділяється підвищенню продуктивності знань, тоді як проблема примноження віддачі від економічних знань виходить на передній план. Тому дослідження способів посилення продуктивності знань, передусім економічних, які набуває й використовує суспільство, стають досить актуальними. Зміст науково-педагогічних розробок щодо виокремлення найбільш дієвих методів підвищення ефективності економічної освіти та суспільного економічного мислення полягає насамперед у забезпеченні передання та засвоєння підростаючим поколінням досвіду старших поколінь, який охоплює пошукову діяльність щодо вирішення нагальних соціально-економічних проблем, які постають перед суспільством, потребують самостійного перетворення раніше засвоєних знань та умінь в нових ситуаціях, формування сучасних способів діяльності на основі вже відомих; ціннісне ставлення до об'єктів або засобів діяльності людини, його вияв щодо навколишнього світу, інших людей.

У такому контексті для практичного втілення в сучасному економічному освітньому просторі необхідно засвоїти, переоцінити та адаптувати до реалій педагогічно-пропагандистський досвід різноманітних українських національних господарських товариств, які свого часу створили комплексну систему приватної економічної освіти та сприяли формуванню національного економічного мислення українців. Особливо актуальним у сучасних умовах побудови багатоступеневої та різновекторної моделі «економічної школи» України є кооперативна освіта та просвітньо-економічна діяльність Ревізійного союзу українських кооперативів (РСУК) як єдиної центральної господарської інституції на західноукраїнських землях, що діяла в умовах політичної, національно-культурної та економічної дискримінації з боку панівних держав. Завдяки цілеспрямованій та чітко продуманій культурно-просвітницькій та освітній діяльності РСУК було створено унікальну модель приватного кооперативного шкільництва як альтернативу державній освіті, що дало можливість українцям здобувати фахові знання, кваліфіковано займатися господарсько-економічною діяльністю в кооперативних товариствах, кристалізувати національну свідомість.

Вітчизняна наукова література, присвячена окремим аспектам діяльності РСУК, представлена переважно працями О. Ковальчук, Г. Білавич, В. Благого, А. Василюка, С. Гелея, Д. Герцюка, З. Гіптерс, І. Курляк, А. Синявської, Б. Ступарик, Г. Субтельної, частково В. Стинської. Однак, незважаючи на багату історіографію, яка висвітлює основні аспекти господарської та функціональної діяльності РСУК, недостатньо повно досліджено кооперативно-просвітницьку роботу членів товариства у міжвоєнний період.

Мета статті – на снові ретроспективного аналізу дослідити та схарактеризувати головні напрямки кооперативно-просвітницької роботи РСУК, які шляхом критичного переосмислення можуть стати цінним надбанням сучасної економічної освіти та самоствердження українського народу.

Складні міжвоєнні процеси націотворення в умовах перебування західноукраїнських земель у складі іноземних держав відбувались паралельно з формуванням концепції національної освіти та впровадженням кооперативної ідеї як визначальних чинників у реалізації поставлених завдань. Для виконання окреслених цілей передбачалось заснування кооперативів, які діяли б на основі чітко окреслених

ідеологічних постулатів, авторами яких були організатори кооперації І. Витанович, І. Мартинюк, Ю. Павликовський, Д. Коренець.

В умовах конфронтації з офіційною владою українці, використовуючи досвід попередників, витворили теорію про кооперацію як єдину форму господарювання та вирішальний чинник у національному житті українського громадянства, які могли б відновити всі сфери національного життя.

Упродовж 1920-х років сформувалися чотири основні види української кооперації: господарсько-споживча (з 1930-х років – закупівельно-збутова), міська споживча, молочарська та кредитна. Керівним органом для всіх кооперативних об'єднань був РСУК, що на початку 1930-х став найбільшим координаційним центром у Польській державі. До обов'язків РСУК належали ревізія та організація спілок, правовий захист об'єднань, ведення кооперативної статистики, пропаганда кооперативної ідеї, видання численних часописів і літератури.

Ревізійний союз українських кооперативів (РСУК) розпочав свою професійну діяльність ще на початку ХХ ст. як Крайовий Союз ревізійний (КСР) господарських, позичкових, торговельних і промислових руських товариств.

Структура товариства передбачала наявність кредитного, торговельного, молочарського, збуту худоби, господарсько-торговельного фахових союзів, які об'єдналися у 85 спілок. У цілому економічно союзні спілки розвивалися задовільно, проте відчувалася нагальна необхідність у належній фаховій підготовці діловодів, зростанні громадської активності, підвищенні професійності наглядових рад та управ [1, с. 67]. Підтвердженням такого стану свідчить статистика: лише 15 із 85 союзних спілок розвивалися успішно [6, с. 67].

У міжвоєнний період РСУК розгорнув активну кооперативно-просвітню діяльність, провідним напрямком якої стало проведення фахових курсів для кооперативних працівників. Кооперативні курси належали до системи позашкільної освіти і не підпорядковувалися шкільній владі. До староства подавалися лише оголошення про організацію таких курсів з метою уникнення їх нелегального характеру. На особливу увагу заслуговували курси вишколу крамарів і книговодів, членів кооперативних наглядових рад, загально-кооперативні, освітньо-кооперативні, районні курси кооперативних ідеологів і референтів, кооперативно-пропагандистські та ін. [2, с. 114-117].

Кооперативно-просвітню роботу розпочато одномісячним курсом РСУК у Львові (5 травня – 5 червня 1921 р.), який дав поштовх до проведення у другій половині 1920-х рр. фахових сільськогосподарських (загальних і молочарських) курсів, де викладали кооперацію і кооперативне книговедення; загально-кооперативних і спеціальних курсів для вишколу книговодів і крамарів. 1927 року на теренах Східної Галичини проводилися курси для вишколу робітників господарсько-споживчої кооперації, зокрема кооперативних інструкторів [8, с. 293]. Усі курси організувалися спонтанно, працювали за різними навчальними програмами та відбувалися переважно восени або взимку. Всього протягом 1921-1930 рр. відбулося 217 фахових курсів, які прослухало 5834 осіб [11, с. 5].

Повітові Союзи Кооперативів (ПСК) 1928 року організували кооперативні, загальноосвітні з кооперативним нахилом, кооперативно-господарські фахові курси у Тлустім, Калуші, Косові, Сяноку [8, с. 294]. Слухачі курсів працювали кооперативними книговодами та крамарями. Окреме місце в цій групі займали 7-10-денні курси для книговодів, які обмежувалися вивченням книговедення, та були проведені ПСК у Товмачі, Стрию, Станіславові, Бібрці, Борщові, Жовкві, Тернополі. Досвідом перевірено, що найбільшу ефективність мали тижневі і спеціальні курси для книговодів і крамарів – очевидно тому, що вони не передбачали комплексного навчання, а здійснювали довші практиків-крамарів та їх помічників [8, с. 295].

До найефективніших господарсько-кооперативних курсів, які 1928 року відбулися в Дрогобичі, Стрию, Самборі, необхідно віднести і дрогобицький (листопад 1928 р. – лютий 1929 р.) [8, с. 296]. У процесі навчання курсантів було розділено на три підгрупи: книговоді, крамарі та торговельні помічники. Цей курс сучасники визнали найвдалішою спробою надання професійного вишколу робітникам 1 ступеня сільської кооперації.

Загальноосвітні курси (кооперативно-господарсько-освітні) належали до агітаційних і протягом 1928-1929 рр. відбулися в Тернополі, Станіславові [8, с. 297].

У листопаді 1929 р. РСУК започаткував вищий кооперативний курс, який надавав фахову освіту, рівноцінну державним навчальним закладам. Навчальний процес тривав протягом трьох триместрів: на першому опановувалися загальнотеоретичні предмети, другий присвячувався практичним дисциплінам, а на третьому вводилася обов'язкова практика [10, с. 145]. Окрім того другий триместр навчання передбачав споживчо-господарсько-кредитну та молочарську спеціалізацію. Вищий кооперативний курс очолив директор торговельної школи «Просвіти» Д. Коренець, а викладачами працювали співробітники львівських центральних кооперативних установ. За прикладом інших вищих шкіл на курсі проводився семінар студіювання економіки і кооперації, де відбувалося обговорення економічних і кооперативних тем [10, с. 145].

Унаслідок економічної кризи початку 1930-х рр. та адміністративних перешкод кооперативно-освітня діяльність була значно зменшена в обсягах, стала слабкою і безплановою. З метою виокремлення цілісної структури фахових курсів було видано «Плани і програми кооперативних курсів» (д-ра К. Коберського) 1930 р., які систематизували фахові курси. Передбачалося запровадження двох типів курсів: для вишколу нових сил і для дошколу працюючих у кооперації. Курси класифікувалися на 3-місячний курс для вишколу кооперативних працівників, 6-тижневий курс для вишколу кооперативних працівників, 5 типів курсів дошколу, а саме: 2-тижневий – для книговодів, 6-денний – для крамарів, 5-денний – для справників, 2-денний – для скарбників, 3-денний – для членів Наглядних рад [11, с. 6]. У 1931-1932 рр. відбулося всього 14 фахових курсів, що свідчить про занепад кооперативно-освітньої діяльності на місцях. Центр усієї кооперативно-освітньої роботи було перенесено повністю до Львова, де заходами РСУК, «Центросоюзу», «Союзу Українок», «Маслосоюзу» проводилися фахові курси для шкільної молоді та студентів вищів міста [11, с. 6].

Загальне крайове значення зберігали лише заочні курси РСУК для книговодів господарсько-споживчих кооперативів, на яких могли отримати професійну підготовку також книговоді кооперативів для загальних закупівель і збуту, книговоді кредитних кооперативів, крамарі і справники [11, с. 6].

Як правило, викладачами на курсах були службовці РСУК, які працювали безкоштовно. Іноді учительський персонал доукомплектовувався сторонніми силами, проте це не завжди було виправдано, оскільки такі учителі не повністю виконували навчальну програму [2, с. 227]. Перед початком курсу, учителі готували навчальну програму та складали план навчання. Для підготовки лекційного матеріалу використовувалися роботи М. Барановського «Ідеологія кооперації», «Кооперація», І. Витановича «Нарис суспільно-економічної української історії», П. Панченка «Кооперативний крамар», І. Стернюка «Практичні вказівки», Ю. Танчаковського «Як зберігати товари», П. Миговича «Торгівля шкірою» [2, с. 228]. На практичних заняттях курсанти виконували вправи з книговедення, рахунків і листування, ідеології та історії кооперації (опис кооперативної крамниці в селі, професійна солідарність членів кооперативів, відмінності між приватним і кооперативним підприємством, роцдельські принципи, основні засади ведення кредитних кооперативів, соціальне значення професії крамаря). Як допоміжні засоби у навчанні проводилися показові лекції, ілюстровані графіконами, товарознавчими колекціями, мандрівною колекцією рідного промислу, мандрівна бібліотека РСУК, яку використовувало 12 союзів [2, с. 228].

У деяких повітових союзах курсанти проходили практику: крамарі вправлялися у пакуванні товарів, оглядали місцеву крамницю, де вчителі демонстрували, як правильно розкласти товар, обслуговувати покупців, вести денник прилавку, чистити, прибирати і замовляти товари, ознайомлювалися з асортиментом товарів. Книговоди проводили практичні справи з книговедення, а освітні референти організовували пропагандистські вечірки, вигодовляли реферати, виголошували вірші [2, с. 229].

Апогеєм освітньої діяльності РСУК стало відкриття 1 жовтня 1936 р. 3-річного Коедукаційного кооперативного ліцею у Львові [7, с. 192], який надавав фахову освіту працівникам та управлінському персоналу середніх і великих кооперативних підприємств, а також готував здібних і заможних учнів до вступу до вишів. Навчальна програма перших двох років ліцею включала фахові предмети (книговедення, рахунки, товарознавство, економічна географія, науку про народне господарство, право, стенографію і машинопис), які були базою економічної освіти, та загальноосвітні предмети (українська, польська, німецька, англійська мови, математика, релігія, фізкультура, співи), які поглиблювали духовну культуру учня, розширювали його світогляд та розвивали суспільно-моральні цінності. На третьому році навчання здійснювалася кооперативна спеціалізація, яка передбачала практичні заняття на кооперативних підприємствах, що поглиблювало усвідомлення суспільного значення кооперації [7, с. 192-193].

Окрім організації фахових курсів, важливими напрямками кооперативно-просвітньої діяльності організаційного відділу РСУК у 1932-1933 рр. стали кооперативне навчання, видавнича справа, відкриття бібліотеки та пропаганда кооперативної ідеї [4, с. 6].

Стратегічним завданням РСУК на шляху кооперативної просвіти українського народу стало налагодження видання періодичної преси як ідейного популяризатора кооперативної ідеології. У січні 1928 р. побачив світ перший випуск науково-теоретичного економічно-кооперативного місячника «Кооперативна Республіка». До основних завдань часопису належало інформувати широкий загал читачів про економічні новини з Європи і Наддніпрянщини, розвиток місцевої кооперації, найновіші досягнення світової кооперативної практики та теорії. Щодо тематики «Кооперативної Республіки», то окрім висвітлення теоретичних питань кооперативного й економічного життя надавалася інформація про світові господарські та фінансові тенденції. Рубрики «Серед книг» і «З преси» друкували відгуки та рецензії на зарубіжну і вітчизняну фахову літературу і тим самим повідомляли українського читача про новинки світового кооперативного і економічного письменства. У 1929-1932 рр. на сторінках видання було вміщено низку статей за темою боротьби з проявами економічної кризи взагалі і в кооперації зокрема [5, с. 16-17]. Друковані матеріали рубрик «З життя української кооперації», «З кооперативного світу», «На краю днів», «З господарського життя», «Кооперативна організація і практика» стосувалися питань економічно-суспільного характеру, зокрема повсякденних регіональних економічних справ. Там друкувалися публікації П. Миговича, І. Блажкевичева, П. Панченко, С. Бородаєвського, Г. Мея, В. Щепітак. Так, стаття І. Филиповича «Відбудова нашої кооперації по війні» (1936) стосувалася відродження кооперації після світової війни. І. Витанович у своїй розвідці «Як народжувався український кооперативний рух в Галичині» подав цінний матеріал щодо генези українського кооперативного руху на західноукраїнських землях [5, с. 17].

«Господарсько-Кооперативний Часопис» як урядовий орган РСУК виконував роль рупора кооперативних принципів з метою виховання когорти свідомих та активних робітників української кооперації. Згодом «Господарсько-Кооперативний Часопис» трансформувався у друкований орган «скооперованої української родини», про що свідчили рубрики белетристики, жіноча сторінка, всячини і новинок,

ілюстрації [9, с. 83-84]. Часопис «Кооперативне Молочарство», який РСУК видавав спільно із «Маслосоюзом», виконував аналогічні завдання у галузі молочарської кооперації. До найбільш актуальних та дискусійних тем, які обговорювалися на сторінках періодичного видання, слід віднести проблеми розбудови кредитної кооперації, на яку українська економічна спільнота поклала всі надії на зміцнення фінансового становища та інтенсивного розвитку всієї вітчизняної кооперації [3, с. VII].

З 1934 р. почав виходити місячник «Кооперативна Родина», метою якого стало поширення кооперативної ідеї в легкій та доступній формі у різних жанрах (статті, оповідання, вірші, гротеску). У часописі розміщувалися матеріали на кооперативні та загальногромадські теми, оповідання з ілюстраціями на кооперативну тематику, огляд світових політичних подій, господарські новини, розділи про всячину, «веселий куток», загадки «для наших найменших» з 4 ілюстраціями. Ще одним друкованим періодичним виданням був «Календар Українського Кооператора», який розповсюджував організаційні засади та загально-кооперативні ідеї [5, с. 14].

Окрім періодичних видань РСУК видавав спеціальну фахову літературу на кооперативну та загальноекономічну тематику. Зокрема протягом досліджуваного періоду з'явилися праці Е.Храпливого «Молочарське книговодство» (1926), «Наші молочарські кооперативи в 1925 р.» (1927), А.Гаврилка «Коли повстає недостача товару?» (1927), К.Коберського «Всі до нас!» (1927), «Організація і ведення господарсько-споживчої кооперативи (з евентуальним молочарським відділом), Збірник правил та інструкцій» (1928), Е.Шахновича «Поучення як засновувати господарсько-споживчі та інші кооперативи 1. ст., Повітові Союзи Кооператив і як лучити кооперативи, враз зі зразками подань» (1928), Е.Ресселя «До великих діл!» (1928), «Західно-українська кооперація в 1926 р.» (1928), підручник для навчання основ кооперації «Кооперативний Буквар». 1928 року було видано низку літографованих підручників для кооперативної школи, з яких навчалися кооперативні інструктори і службовці кооперативних установ [11, с. VII]. 1933 року побачили світ праці І.Стернюка «Практичні вказівки для продавців» і «Підручник Книговодства». Автор у підручнику для продавців роз'яснював торговельну науку, поєднуючи її з похідними галузями. У першому розділі розміщено зовнішні та внутрішні описи крамниці, окремі плани крамничих шаф, полиць, пультів, габльоток, прилавоків. У другому розділі подано опис та характеристики продавця, включаючи зовнішній вигляд, моральні якості та об'єм професійних знань. В останніх розділах міститься інформація про особливості обслуговування покупців, пакування товару, проведення рекламних акцій [12].

З метою забезпечити кооперативних працівників, передовсім службовий персонал Ревізійного Союзу і центральних львівських кооперативних установ фаховою літературою, часописами та журналами було засновано бібліотеку РСУК. Окрім того фондами бібліотеки користувалися учителі українських фахових і загальноосвітніх шкіл, а також студенти місцевих вищих і середніх навчальних закладів. Станом на 1.07.1928 р. технічне оснащення складалося з систематичного та алфавітного каталогів і картотеки і включало 1467 інвентаризованих назв книг (2000 томів) [3, с. VIII].

Робота бібліотеки набула чітко визначених форм з метою охоплення різнобічних зацікавлень кооперативних працівників: від задоволення індивідуальних і колективних потреб у фаховій науковій літературі, підручниках і періодичних видань до налагодження співпраці з кооперативно-освітнім, видавничим і пропагандистським референтами РСУК [4, с. 13].

1936 року бібліотека і редакції часописів РСУК одержували 119 часописів, серед яких – економічно-кооперативні (57), сільськогосподарські (24), молодіжні (26), літературно-політичні та педагогічні (26). Тоді ж започатковано проект комплектації та організації трьох мандрівних кооперативних бібліотек (60, 62 і 63 книжки в кожній), які перебували в шести організаційних осередках терміном від 3 до 6 місяців [5, с. 18].

Таким засобом організатори намагалися залучити якомога більше кооператорів до опрацювання та ознайомлення з літературними новинками на економічну тематику, а також фаховими газетами та періодичними виданнями.

Отже, основою ідеології українського кооперативного руху була орієнтація на перетворення кооперативів в осередки українського національного руху, які повинні були забезпечити економічні підвалини самостійного розвитку нації в умовах бездержавності і в такий спосіб підготувати українців до боротьби за національні ідеали й державну незалежність.

Кооперація втягувала селян у товарно-грошові відносини, прилучала до новітніх технологій та передових європейських методів господарювання, що сприяло внутрішньому згуртуванню українського селянства, а відтак ставало важливою передумовою піднесення його господарської культури, підвищення соціально-економічного та освітнього рівня життя.

Незважаючи на безправне становище українського екстремізованого народу під владою іноземних держав, прогресивні культурні, політичні й кооперативні діячі другої половини ХІХ – першої третини ХХ ст. виробили власну концепцію національного відродження краю, яка передбачала розбудову торгівельного і кооперативного шкільництва. Яскравими постатями української педагогіки та кооперації, які стали генераторами навчально-методичних та організаційних засад національної парадигми фахового шкільництва, були А. Гаврилко, М. Галущинський, А. Качор, К. Коберський, Д. Коренець, М. Туган-Барановський та І. Ющишин.

Головними завданнями для подолання суспільних негараздів і виведення українців в ранг національно свідомих націй визнавалося підвищення економічного добробуту населення та кооперативна просвіта. Кооперативні товариства під егідою РСУК у процесі реалізації поставленої мети застосовували різновекторні методи освітньо-економічної роботи: відкриття мережі приватних кооперативних шкіл, проведення різногалузевих фахових викладів і курсів (сільськогосподарських, господарсько-кооперативно-просвітніх, крамарських, торгівельних, інструкторських, кооперативних), видавництво підручкової та наукової літератури та періодики, ініціювання молодіжних господарських і кооперативних об'єднань, організація виробничої практики. Запити учнівської та педагогічної еліти на торгівельно-кооперативні знання задовольнялися численною кількістю науково-методичних праць і посібників, авторами яких були відомі кооперативні діячі та педагоги А. Гаврилко, К. Коберський, Б. Мартос, А. Ничай, Дж. Рессель, І. Стернюк, М. Туган-Барановський, Є. Храпливий та Е. Шахнович. Допоміжну роль в організації навчально-виховного процесу відігравали тогочасні періодичні видання, практичні порадики та підручники, наукова література, бібліотеки і шкільна кооперація, які наголошували, що основною метою кооперативного руху має бути співпраця громадян, спрямована не лише на поліпшення їхнього матеріального добробуту, а й на збереження і духовний розквіт українського народу.

Фахові часописи «Господарсько-Кооперативний Часопис», «Календар Українського Кооператора», «Кооперативний вісник», «Кооперативна Республіка», «Кооперативна Родина», стали дороговказом у житті простого селянина на шляху визволення з пут економічної неграмотності та зубожіння.

Таким чином, налагоджена система кооперативного просвітництва забезпечила підготовку патріотично налаштованих фахівців для кооперативної та господарської роботи, внаслідок чого змінилася структура українського суспільства – з'явилася чимала група кооперативних працівників різних рівнів, яка наперекір польській владі докладала максимум зусиль для розвитку українського національного життя.

Проведене дослідження не вичерпує різновекторної спрямованості культурно-просвітньої роботи РСУК, яка була одним із провідних напрямків діяльності різних

культурно-просвітніх і господарських товариств. На подальше докладне вивчення заслуговують: основні напрямки і види діяльності кооперативних товариств, що втілювалися у змісті, формах і методах культурно-освітньої практики, організації навчальних закладів, побудові навчальних планів, програм; підготовка кадрів для роботи в кооперативах сільськогосподарського типу; види виробничої практики та профорієнтаційна робота національних товариств; учнівська кооперація.

Теоретичні ідеї та практичні надбання культурно-освітньої роботи національних товариств, зокрема РСУК, можуть бути корисними для творчого переосмислення і втілення на сучасному етапі розвитку українського суспільства, а також у процесах реформування системи освіти.

Література:

1. ІХ. Загальні Збори Товариства «Краєвий Союз ревізійний» у Львові з дня 25 марта 1912 р. // Економіст. – Львів, 1912. – Март. – Ч. 3. – С. 66-72.
2. Голіовк Джордж Джейкеб Історія Рочдельських піонерів / Джордж Джейкеб Голіовк. – Львів, 1939.
3. Звідомлення з діяльності «Ревізійного Союзу Українських Кооператив» за час від 1. I. 1927. – 30. VI. 1928 // Західно-українська кооперація в 1927 році. Звідомлення РСУК – загальний огляд і статистика союзних кооперативів. – Львів, 1929.
4. Звідомлення з діяльності Ревізійного Союзу Українських Кооператив за час від 1. VII. 1932 до 1. VII. 1933 // Господарсько – кооперативний часопис. – Львів, 1933. – Листопад. – Ч. 48-49. – С. 2-17.
5. Звідомлення з діяльності Ревізійного Союзу Українських Кооператив за час від 1. I. до 31. XII. 1936. – Львів, 1937. – 40 с.
6. Звіт з діяльності Краєвого Союзу ревізійного у Львові і стану союзних стоваришень за 1910 р. // Економіст. – 1911. – 28 лютого. – Ч. 2. – С. 25-37.
7. І. В. Кооперативний Ліцей Р.С.У.К. у Львові / В. І. // Рідна школа. – Львів, 1936. – Ч. 19. – 1 жовтня. – С. 192-193.
8. Коберський К. За вишкіл кооперативного робітника / К. Коберський // Кооперативна Республіка. – Економічно-суспільний місячник. – Львів, 1929. – Ч. 7-8. – Липень-Серпень. – С. 292-301.
9. Кооперативна Республіка. – Суспільно-економічний місячник. – Львів, 1929. – Ч. 2. – С. 83-84.
10. Кооперативна Республіка. – Суспільно-економічний місячник. – Львів, 1930. – Ч. 4. – Квітень. – С. 145.
11. Левицький В. Виховуючо-навчальна праця нашої кооперації / В. Левицький // Господарсько-кооперативний часопис. – Львів, 1933. – Ч. 40. – 1 жовтня – С. 5-7.
12. Нова добра книжка для наших кооператорів // Господарсько- кооперативний часопис. – Львів, 1933. – Ч. 30. – Серпень – С. 9.

Шайнер А.И., Матюшко Л.И.

ГЛАВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ КООПЕРАТИВНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬНОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РСУК В МЕЖВОЕННЫЙ ПЕРИОД

В статье рассмотрены идеологические принципы и основные направления кооперативно-просветительной деятельности РСУК как центральной институции украинской межвоенной кооперации. Проведен историко-педагогический и научно-критический анализ работы профессиональных курсов, содержания научно-методических и учебных пособий, а также периодических изданий, отражены главные пропагандистские методы деятельности общества для обеспечения подготовки высококвалифицированных и патриотически настроенных специалистов. Доказано, что целеустремленная кооперативно-просветительная деятельность РСУК стала предпосылкой повышения хозяйственной культуры и социально-экономического уровня жизни украинского народа.

Ключевые слова: кооперация, профессиональные курсы, издательское дело, периодическое издание, кооперативное образование.

Shayner A.I., Matiushko L.I.

MAIN DIRECTIONS OF COOPERATIVE AND EDUCATIONAL ACTIVITIES
OF RSUK DURING THE INTERWAR PERIOD

Ideological principles and basic directions of cooperative and educational activities of RSUK as a central institution of Ukrainian interwar cooperation are examined. The historical and pedagogical analyses of professional courses together with the content of scientifically methodological tutorials have been conducted. Main RSUK propagandist methods for providing preparation of highly skilled and patriotically adjusted specialists are highlighted. It is well-proved that a purposeful cooperative and educational activities of society have become a pre-condition of economic cultural increase as well as the growth of socio-economic standard of living of Ukrainians. The society applied versatile methods of educational and economic tasks: opening the network of private cooperative schools, organization of various specialized courses and lectures (agricultural, trade, cooperative-educational, shopkeeping, commercial, auditing, cooperative, bookkeeping), textbooks publishing, scientific literature and periodicals, initiation of youth economic and cooperative associations establishment, setting up of practical training. Students could obtain commercial knowledge due to numerous methodical works and manuals written by well-known cooperative figures as Havrylko A., Koberskiy K., Nychay A., Sterniuk I., Tuhan-Baranovskyi M. and Khraplyviy Y. All these techniques played a significant role in organizing educational process and emphasized that the main foundation of cooperative movement was citizens' collaboration that fostered the improvement of financial welfare and spiritual flourishing of Ukrainian people.

Key words: cooperation, professional courses, publishing, periodicals, co-operative education.